

*Szkoła (Podstawowa nr 6
im Macieja Rataja
w Ostrowie WieC^ppoCs^jm
uC Staroprzygodzfo 112*

*czynach teży siła i zasługa
nie w słowach"*

Maciej (Rataj

Drodzy Czytelnicy

Pragniemy rozpocząć cykl zeszytów o Patronie Szkoły, aby przybliżyć sylwetkę Macieja Rataja również w powiązaniu z oświatą, oraz przedstawić jego działania i dokonania na tle wydarzeń politycznych, w których przyszło mu uczestniczyć i aby niekiedy prostować powtarzane, a nie zawsze zgodne z prawdą anegdoty.

Do podjęcia tego tematu skłoniło nas odczucie istnienia niewidzialnych barier, które nie pozwalają w naturalny i spontaniczny sposób podziwiać i zachwycać się postacią Macieja Rataja. Robimy to raczej z obowiązku, aniżeli z entuzjazmu, a jest kim się zachwycać, bo Maciej Rataj - nasz Patron to był Ktoś.

Wydaje nam się, że pewne opory w naturalnym i powszechnym poznaniu Macieja Rataja wynikają między innymi z tego, że utożsamiany on jest głównie z działalnością na rzecz wsi i chłopstwa polskiego. Ponadto patronat nad naszą szkołą objęło i sprawuje Polskie Stronnictwo Ludowe, które w powszechnej opinii kojarzone jest również głównie ze sprawami wsi i rolników.

Byłoby na pewno łatwiej pokonywać wspomniane bariery, gdyby nasza szkoła była szkołą wiejską a uczniowie do niej uczęszczający w większości byli dziećmi rolników czy mieszkańców wsi. Jest inaczej - nasza szkoła choć leży poza centrum Ostrowa, jest szkołą miejską, a jej uczniowie, w ogromnej większości nie mają żadnych związków z rolnictwem i wsią, podobnie zresztą jak i pracownicy tej szkoły.

MACIEJ RATAJ - BIBLIOTECZKA PATRONA

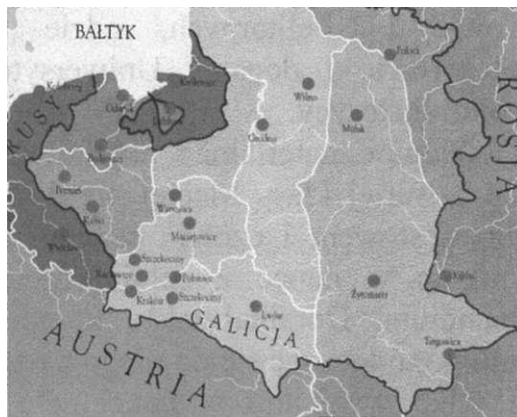
Mając świadomość wyżej wymienionych trudności, pragniemy ukazać jak niezwykle ciekawą i wyjątkową postacią był Maciej Rataj, a do tego wybitnym, szczerym i oddanym swojej pracy patriotą który dla Polski i dla wszystkich Polaków zrobił bardzo dużo.

Znawca biografii Macieja Rataja - Arkadiusz Kołodziejczak wyrażał opinię, że Maciej Rataj nie został należycie doceniony ani za życia, ani po śmierci. Po jego pogrzebie polityczni przeciwnicy PSL-u, aby ugodzić w tę partię, z której wywodził się Maciej Rataj, rozpoczęli kampanię oszczerstw i pomówień przeciw niemu. Z tego też powodu, w związku z szerzącymi się negatywnymi ocenami, jego osoba została odsunięta na dalszy plan, a historiografia zajęła się innym działaczem - Wincentym Witosem.

Wyrażał też opinię, że przedstawienie człowieka działającego w tak wielu dziedzinach jak Maciej Rataj nie należy do rzeczy łatwych. Był bowiem postacią wszechstronną i wszechstronną też podejmował działalność. Jednak działania te zawsze cechowała profesjonalność, całkowite oddanie sprawom Polski.

Dzieciństwo i pierwsze lata nauki

Maciej Rataj urodził się 19 lutego 1884 roku we wsi Chłopy w Galicji, około 35 km od Lwowa w kierunku na Sambor jako siódme dziecko Wojciecha i Józefy z Nowickich. Z dziesięciorga dzieci Ratajów sześcioro zmarło we wczesnym dzieciństwie. Ojciec

Macieja należał do świątłych chłopów, gdyż umiał czytać i pisać. Prenumerował gazety i kalendarze ludowe, a nawet kupował książki. Zaliczał się też do ludzi szanowanych i zaangażowanych w życie wspólnoty. Dorabiał furmaństwem, dzięki czemu stał się właścicielem ośmiomorgowego gospodarstwa. Dzieciństwo Macieja upłynęło na pasaniu krów, zabawach i czytaniu. W wieku 6 lat rozpoczął naukę w szkole ludowej w Chłopach, a po

trzech latach ojciec przeniósł go do szkoły rządowej w oddalonym o 3 km miasteczku Komarno.

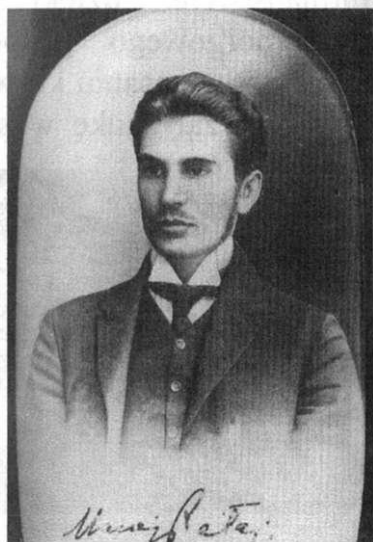
Szkoła powszechna w Komornie, stan na rok 2002

Od początku wyróżniał się pilnością i zdolnościami, dlatego rodzice zdecydowali się wysłać Macieja na dalszą naukę do IV Gimnazjum we Lwowie we wrześniu 1896r. Szkoła ta należała do najbardziej znanych szkół średnich we Lwowie i elitarnych, gdzie nauczycielami byli profesorowie i docenci Uniwersytetu Lwowskiego oraz wybitni historycy.

Pomoc materialna z rodzinnego domu była niewielka, a od czwartej klasy Maciej nie dostawał prawie nic, poza dobrym słowem i czułym sercem, ale dzięki doskonałym wynikom w nauce z celującymi stopniami otrzymywał stypendium. Dorabiał także korepetycjami. Profesorowie cenili go, odnosząc się do niego z respektem, uzasadnionym nie tylko wynikami w nauce, ale także jego powagą i stroniem od uczniowskich figlów. Z upodobaniem brał udział w szkolnych przedstawieniach teatralnych, a w starszych klasach sam przygotowywał scenariusze i dobierał teksty literackie.

Po maturze

W 1904r. zdał egzamin dojrzałości, a następnie rozpoczął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego, wybierając jako kierunek filologię klasyczną, do której szczególne zamiłowanie przejawiał już w latach gimnazjalnych.

Jego sytuacja materialna nadal pozostawiała wiele do życzenia. Prawdopodobnie z tego powodu, kończąc w 1908r. Uniwersytet nie zdecydował się na pisanie pracy doktorskiej i kontynuację nauki, ale przyjął pracę jako nauczyciel języków klasycznych (głównie łaciny i greki) w VI Gimnazjum we Lwowie. Poza lekcjami kierował kółkiem filozoficznym.

Jeszcze w okresie studiów zetknął się z grupą postępowych demokratów lwowskich, skupionych wokół redakcji „Kuriera Lwowskiego”. To przesądziło całkowicie o jego dalszej działalności politycznej.

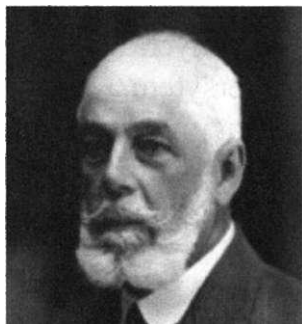
W 1909 roku mając 25 lat ożenił się z mieszkanką Lwowa Bolesławą Wiczyńską. Poznał ją jeszcze w okresie studiów.

Kłopoty ze zdrowiem

W 1910/1911 r. Ratajowi zmniejszono liczbę godzin do 8, prawdopodobnie z powodów zdrowotnych, a w 1912/1913 otrzymał roczny urlop dla poratowania zdrowia, chorował na przewlekłe podrażnienie ślepej kiszki.

Praca u Czartoryskich

Wkrótce wraz z żoną wyjechał do Pełkni pod Jarosławiem, gdzie objął posadę nauczyciela domowego młodszych synów księcia Witolda Czartoryskiego (*zdjęcie obok*).

Tam też 4 maja 1914r. urodziło się ich jedyne dziecko - córka Anna.

Wybuch I wojny światowej stanowił dla młodego nauczyciela wielkie przeżycie. Śledził wydarzenia na frontach żywiąc nadzieję na odzyskanie przez Polskę niepodległości.

W okresie ofensywy rosyjskiej w Galicji Czartoryscy opuścili Pełkinie i udali się do Krakowa, następnie do Wiednia. Przez kilka miesięcy gościli u swych krewnych Stadnickich na Morawach, gdyż Witold jako członek Wiedeńskiej Izby Panów, obawiał się internowania przez Rosjan. W tej wędrówce towarzyszył Czartoryskim Rataj z rodziną.

Krzywdząca opinia

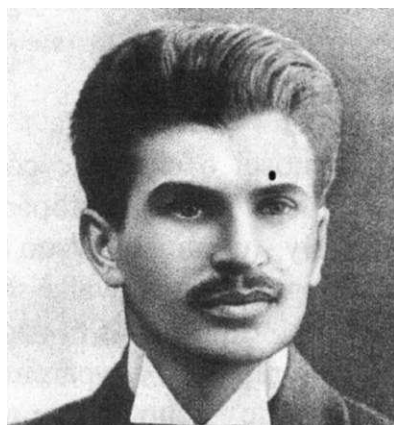
Złośliwi i przeciwnicy głosili i rozpowszechniali subiektywną i niesprawiedliwą opinię, którą spotyka się i dziś w niektórych opracowaniach, Jakoby na pańskich salonach Rataj nabrał ogłady towarzyskiej".

Nieprawda - to Rataj - poliglota (znał obok języków klasycznych biegle francuski, słabiej niemiecki), absolwent uniwersytetu i nauczyciel w jednym z najlepszych gimnazjów lwowskich, dawał przykład ogłady, wysokiej kultury osobistej i wielkiego taktu w obcowaniu z ludźmi różnych stanów społecznych.

Powrót do pracy nauczyciela i przełomowy krok w życiu M. Rataja

W 1917r. powrócił do Lwowa, gdzie ponownie objął obowiązki nauczycielskie w VI Gimnazjum.

Rok później Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozpoczęło akcję uzupełniania kadr nauczycielskich w szkolnictwie na terenie byłego zaboru rosyjskiego. Wtedy też zaproponowano Ratajowi przeniesienie się do Zamościa i objęcie posady nauczyciela w tamtejszym Królewsko-Polskim Gimnazjum Męskim.

Propozycję przyjął ze względu na lepsze warunki płacowe i możliwość szybszego awansu zawodowego. Pewną rolę odegrały też względy patriotyczne - w Królestwie brakowało wykwalifikowanych nauczycieli, tak też apelował do niego szef sekcji szkolnictwa średniego w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Tadeusz Łopuszański. Jak się niebawem okazało był to przełomowy krok w jego życiu.

Do Zamościa 20 września 1918r. Rataj przybył sam, pozostawiając rodzinę we Lwowie, przystępując od razu do

wyężonej pracy dydaktycznej , wykładając około 30 godzin tygodniowo, znajdował jeszcze czas na działalność polityczno-niepodległościową.

M. Rataj bardzo szybko nawiązał kontakt z miejscowymi działaczami ludowymi i 13 października w trakcie zorganizowanego przez ludowców w Zamościu wielkiego wiecu niepodległościowego, wygłosił płomienną mowę dotyczącą „walących się tronów zaborców i świtającej jutrzeńki wolności”.

Ale 31 października po otrzymaniu telefonicznej wiadomości o chorobie córki, Rataj wyjechał do Lwowa. Natomiast już 1 listopada Lwów został zajęty przez oddziały ukraińskie, co uniemożliwiło mu powrót. Przeciagające się walki o miasto wywołały u Macieja Rataja, dotychczas zagorzałego pacyfisty, zmianę nastawienia i po wyparciu wojsk ukraińskich ze Lwowa, zgłosił się ochotniczo do wojska. Jednak MWRiOP nakazało mu stanowczo powrót do pracy w szkole.

W ciągu kilku tygodni Maciej Rataj wyrósł na jednego z lokalnych przywódców „Wyzwolenia” i tak zaczęła się wielka rola i praca w polityce, której poświęcony będzie kolejny numer „Biblioteczki Patrona”.

Kalendarium życia i działalności Macieja Rataja w latach 1884 - 1919

- > 19.11.1884 - we wsi Chłopy w pow. Rudki pod Lwowem urodził się Maciej Rataj
- > 1892-1896 - nauka w szkole w Komarnie
- > 1896-1908 - nauka w IV Gimnazjum humanistycznym we Lwowie
- > 1903 - początek działalności w kole im. Tadeusza Kościuszki
- > 1904-1908 - studia filologii klasycznej na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego
- > 1908-1913 - praca w charakterze zastępcy nauczyciela, następnie nauczyciela filologii klasycznej w VI Gimnazjum im. Stanisława Staszica we Lwowie
- > 1909 - ślub z Bolesławą Wiczyńską
- > 1913-1917 - praca w charakterze nauczyciela prywatnego synów księcia Witolda Czartoryskiego w Pełkiniach pod Jarosławiem
- > 4V1914 - narodziny jedynej córki Anny
- > IX 1918-11 1919 - praca w charakterze nauczyciela filologii klasycznej w Gimnazjum im. Jana Zamoyskiego w Zamościu